

УДК. 338.48:63 (477.53)

ПЕРСПЕКТИВИ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ.

Федірець О.В.

к.е.н, доцент, доцент кафедри менеджменту,

Полтавська державна аграрна академія

Ярмола В.Ю.

здобувач вищої освіти СВО “Бакалавр”

Полтавська державна аграрна академія

Московець С.В.

здобувач вищої освіти СВО “Магістр”

Полтавська державна аграрна академія

У статті досліджено загальний стан та потенціал зеленого туризму в Україні в цілому та в Полтавській області зокрема, визначено проблеми та перспективи його розвитку. Проаналізовано основні чинники, які впливають на розвиток сільського туризму в нашій країні. Обґрунтовуються напрями та шляхи розвитку сільського зеленого туризму для Полтавського регіону

Ключові слова: сільські території, зелений туризм, екотуризм, рекреаційна територія, стратегія розвитку

Федирец О.В., Ярмола В.Ю., Московец С.В. ПЕРСПЕКТИВЫ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В ПОЛТАВСКОЙ ОБЛАСТИ *В статье исследовано общее состояние и потенциал зеленого туризма в Украине в целом и в Полтавской области в частности, определены проблемы и перспективы его развития. Проанализированы основные факторы, влияющие на развитие сельского туризма в нашей стране. Обосновываются направления и пути развития сельского зеленого туризма для Полтавского региона.*

Ключевые слова: сельские территории, зеленый туризм, экотуризм, рекреационная территория, стратегия развития

Fedrets O.V., Yarmola V.Yu., Moskovets S.V. PROSPECTS OF GREEN TOURISM IN POLTAVA REGION *The article analyzes the general condition and potential of green tourism in Ukraine as a whole and in the Poltava region, in particular, the problems and prospects of its development are determined. The main factors influencing the development of rural tourism in our country are analyzed. The directions and ways of development of rural green tourism for the Poltava region are substantiated*

Key words: rural territories, green tourism, ecotourism, recreational territory, development strategy

Постановка проблеми в загальному вигляді. В сучасних умовах за наявності гострих економічних і соціальних проблем сільської місцевості актуальним є пошук нових і розвиток існуючих шляхів і методів розвитку сільських територій, в першу чергу на основі визначення стратегічних перспектив майбутнього села. Сучасна соціально-економічна ситуація в Україні, яка пов'язана з наявністю значної кількості безробітних у районах і селах і має стійкий системний характер, вимагає таких механізмів і коштів, завдяки яким з'являться можливості сільським жителям розвивати свою власну справу

Зелений туризм є однією з високоприбуткових галузей світової економіки. Він посідає важливе місце серед факторів соціального і культурного розвитку, підтримання рівня й якості життя в країні. Активний розвиток туризму викликав жвавий інтерес до вимірювання впливу туризму на економічний розвиток країн та регіонів, особливо в сільській місцевості .

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання розвитку сільського зеленого туризму займалися ряд науковців. В процесі узагальнення питання розвитку сільського зеленого туризму більшість науковців-дослідників акцентують свою увагу на теоретичних аспектах, не поглиблюючись у специфіку сільських територій. Проблемами розвитку і розширенням кордонів сільського зеленого туризму займалися протягом багатьох років і досліджують

тепер вітчизняні і закордонні вчені: Н. Гордецька, Ф. Заставний, Ю. Зінько, О. Єрмаков, Л. Лендел, В. Липчук, М. Рутинський, О. Сарапіна, Л. Чернюк, Б. Фіногєєва та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. але в роботах цих вчених недостатньо уваги приділено формуванню інноваційно-інвестиційного клімату в даній галузі і розвитку сільського туризму на основі появи нових форм ведення господарства.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз існуючого стану та визначення перспектив розвитку зеленого туризму в Полтавській області. Обґрунтування ключових напрямків зеленого туризму як важливого джерела соціально-економічного зростання регіону, що забезпечує сприяння відродження й поширенню традицій та культури в Полтавському регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сільський туризм – це діяльність сільського населення, що пов'язана із сільським середовищем, сільським будинком і заняттям. У центрі уваги знаходяться природа і людина. Сільський туризм не має шкідливого впливу на навколишнє середовище, на відміну від масового, і у той же час робить істотний внесок у регіональний розвиток. Він дозволяє використовувати існуючий житловий фонд і не вимагає значних інвестиційних витрат.

У світі сільський зелений туризм розглядається як альтернатива сільському господарству за розмірами отриманих прибутків. До того ж розвиток інфраструктури сільського туризму не вимагає таких значних капіталовкладень, як інші види туризму, і може здійснюватися за рахунок коштів самих селян без додаткових інвестицій. Скорочення міграції з сіл до міст надасть змогу заощадити значні фінансові й матеріальні ресурси, адже, за підрахунками експертів Європейського банку реконструкції та розвитку, облаштування в місті вихідця з сільської місцевості в 20 разів дорожче, ніж створення умов для його життя і роботи в селі [2].

Дослідники доводять, що туризм може забезпечити як переваги, так і недоліки в окремому туристичному регіоні та й країні в цілому. Завдяки

ефективному застосуванню основних управлінських функцій, зокрема ретельному плануванню, туризм може сприяти створенню нових робочих місць і збільшенню надходжень до бюджетів різних рівнів. Розширення туристичної діяльності навіть має позитивний вплив на кваліфікацію і рівень підготовки робочої сили.

Зелений туризм виник як альтернатива класичному курортному відпочинку. Адже, в світі спостерігається перехід від так званої SSS-моделі відпочинку (Sea – Sun – Sand: Море – Сонце – Пісок) до моделі LLL (Lore – Landscape – Leisure: Знання – Ландшафт – Дозвілля) [5].

Але така послуга не є абсолютно новою для України. Адже ще на початку ХХ ст. до карпатських сіл приїздили на відпочинок відомі українські письменники, художники, артисти, політики. Законодавча база для розвитку зеленого туризму створена, але вона має ряд недоліків, а саме: відсутнє чітке визначення терміну “зелений туризм”, а це створює незручності в бізнесі (проблеми оформлення, реєстрації, податкового обліку тощо).

Ст. 4 Закону “Про туризм” визначає, що залежно від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі (поїздки, відвідування), їх цілей, об’єктів, що використовуються або відвідуються, чи інших ознак поряд з такими видами туризму, як дитячий, гірський, пригодницький та інші, існує екологічний (зелений) та сільський туризм. Зазначається також, що розвиток тих чи інших видів туризму регулюється законами і що серед основних пріоритетних напрямів державної політики в галузі туризму є розвиток сільського та екологічного (зеленого) туризму [4].

І більше про екологічний (зелений) та сільський туризм в Законі про туризм немає нічого. На сайті КМ України знаходимо таке визначення: сільський зелений екотуризм – це специфічний вид туризму. Він передбачає не тільки відпочинок у сільському будинку, але і можливість спостерігати рослинний і тваринний світ, ознайомитися з традиціями певного регіону, відчути взаємозв’язок людини з природою. Зелений туризм – це туристська діяльність на території натуральних природних ландшафтів з елементами благоустрою, де

існують умови для короткочасного відпочинку (від 5–10 годин до 1–2 днів), збирання ягід та грибів, відпочинку на пляжах тощо [3].

Таким чином, можемо зробити такий висновок: зелений і сільський туризм – це господарська діяльність в сфері туристичних послуг, яка включає в себе, як мінімум, надання місця для проживання чи знаходження туриста на лоні природи, як от в лісі, в горах, в селі тощо. Тобто, на нашу думку, термін “зелений туризм” є більш широке поняття, що у тому числі включає в себе категорію “сільський зелений туризм”. Єдина відмінність між сільським і зеленим туризмом полягає в тому, що зелений туризм не прив’язується до знаходження (проживання) туриста в селі.

Для розвитку сільського туризму необхідно забезпечити три важливі умовами, серед яких є: наявність житла для розміщення приїжджих, створення В&В місць (“ліжко і сніданок”), забезпечення дозвілля.

Позитивний вплив на розвиток сільського зеленого туризму в Україні мають наступні фактори: ріст попиту на відпочинок у сільській місцевості; унікальна історико-етнографічна спадщина українських сіл; багаті рекреаційні ресурси; екологічна чистота сільської місцевості; наявність вільних трудових ресурсів для обслуговування туристів; традиційна гостинність господарів та доступна ціна за відпочинок; можливість надання комплексу додаткових послуг з екскурсій, риболовлі, збирання ягід і грибів, катання на конях тощо [1, с. 139].

Основні проблеми, що стоять на шляху розвитку сільського зеленого туризму в Україні є:

- відсутність дієвого правового забезпечення розвитку сільського зеленого туризму;
- відсутність механізму раціонального та екологічно-збалансованого використання природного та історико-культурного потенціалу для потреб туризму;
- відсутність маркетингової політики в сфері сільського туризму;
- низький рівень кадрового забезпечення щодо діяльності в сільському туризмі.

Стратегічною ж метою розвитку сільського зеленого туризму в Україні повинно стати:

- створення конкурентоспроможного національного продукту не тільки для внутрішнього ринку, а і світового, який здатний задовольнити вибагливого споживача;
- розширити ринок послуг внутрішнього ринку;
- забезпечення комплексного розвитку рекреаційних територій та туристичних центрів з врахуванням соціально-економічних інтересів їх населення.

Розвиток зеленого туризму в Україні носить характер зонального - райони розвитку цього виду туризму є традиційними. Нині на ринку в Україні розрізняють три види зеленого туризму: По-перше, агротуризм – вид сільського зеленого туризму, як пізнавального, так і відпочинкового характеру, пов'язаний з використанням підсобних господарств населення або земель сільськогосподарських підприємств, які тимчасово не використовують в аграрній сфері. Цей вид може не мати обмежень у навантаженні на територію і регламентуванні різновидів розважального відпочинку.

По-друге, відпочинковий (відпочинок на селі). Базою його розвитку є капітальний житловий фонд на садибах господарів та наявні природні, рекреаційні, історикоархітектурні, культурно-побутові й інші надбання тієї чи іншої місцевості.

По-третє, це екотуризм – науково-пізнавальний вид сільського зеленого туризму, характерний для сільських місцевостей і сіл, розташованих у межах територій національних парків, заповідних зон, природних парків тощо, де передбачено відповідні обмеження щодо навантажень на територію та регламентовано види розважального відпочинку.

Зелений туризм на Полтавщині має всі шанси стати одним з провідних напрямів у туристичній сфері України. На річках Дніпро, Ворскла, Псел можна порибалити і влаштувати пікнік. Або сходити на тихе грибне полювання.

Крім відпочинку на природі, область приваблює своїм колоритом та визначними місцями. Насамперед це гоголівські місця – Диканька, Гоголеве, Великі Сорочинці, місто-курорт Миргород і столиця гончарства – Опішня. В село Березова Рудка на Полтавщині туристи приїжджають подивитися на справжню піраміду, створену за зразком єгипетських. Усипальницю для власного роду свого часу побудував власник села – поміщик Ігнатій Закревський. Зберіглася також садиба Закревських з прекрасним маєтком.

Розвитку сільського туризму буде сприяти рівень гостинності в сільській садибі, який залежить, не в останню чергу, від рівня якості і привабливості матеріальнотехнічної бази та вміння господарів створити в оселі атмосферу невимушеності, неформальності та сімейного сільського затишку. Розрахунки за відпочинок доцільно здійснювати за принципом “все враховано” (“all included”).

Актуальною для розвитку сільського туризму є поява нових форм ведення господарства, особливо – фермерства. Агротуризм, створений на цій основі, може принести комплексне задоволення туристам від особистої добровільної участі у технологічних процесах з виробництва сільськогосподарської продукції, в тому числі по догляду за тваринами. Агротуризм – вагомий соціально-економічний чинник відродження культури села, а також реально може і повинен стати одним із визнаних напрямів розвитку позасільськогосподарської діяльності сільського населення й підвищення рівня його добробуту.

З огляду на результати проведеного дослідження, можемо рекомендувати організаціям, що займаються розвитком сільського зеленого туризму в Полтавській області і районах даного регіону:

- провести облік та категоризацію агроосель;
- розробити заходи (передусім анімаційні) для збільшення тривалості перебування відпочиваючих у агрооселях;
- налагодити обмін досвідом з іншими країнами, де накопичено чималий практично-господарський досвід розвитку сільського зеленого туризму;

- регулярно проводити тренінги для господарів агроосель та сільських жителів, задіяних в агротуристичному сервісі;
- розробити та підтримувати впровадження пілотних проектів, які дадуть змогу наочно продемонструвати користь від сільського зеленого туризму для різних сільських громад та накопичити досвід;
- створити веб-сторінку Полтавського регіону як осередку сільського зеленого туризму;
- розробити централізовану (передусім, комп'ютерну) систему резервування місць;
- створити інформаційні центри які б займалися збором і оперативним поновленням інформації про власників агроосель, атракційні місця, стан заповненості наявних агроосель, кон'юнктуру цін та іншої інформації, необхідної для туристів. Менші за масштабом виконуваних функцій інформаційні центри варто також створити майже в усіх районних центрах Полтавського регіону або місцях з великою привабливістю для туристів;
- розробити заходи з поліпшення іміджу Полтавського регіону як осередку відпочинку, оздоровлення й духовного екозбагачення особистості, зокрема такі, як публікація рекламних проспектів, виступи у засобах масової інформації, проведення різноманітних рекламних акцій тощо [6].

Управління розвитком туризму в межах сільських територій Полтавського регіону має враховувати такі об'єктивні обставини: не всі сільські місцевості підходять для розвитку сільського зеленого туризму; не всі сільські громади можна залучити до розвитку зеленого туризму; не всі форми туристичної діяльності прийнятні у кожній місцевості; мають бути ліміти у розвитку кількості агроосель у кожній окремо взятій місцевості; спеціальні механізми управління повинні бути застосовані для того, щоб перешкодити негативному впливу відвідувачів на довкілля.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, сільський зелений туризм здійснює позитивний вплив на відродження, збереження і розвиток місцевих

народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини, а також розширює канали реалізації продукції підсобного господарства селянина.

В подальшому для забезпечення розвитку сільського зеленого туризму в Україні вбачається доцільним: розробити нормативно-правову базу як на державному, так і на регіональному рівні; постійно проводити моніторинг показників щодо розвитку сільського зеленого туризму та вивчення потреб ринку послуг сільського зеленого туризму; створити інфраструктури державної фінансово-кредитної підтримки розвитку сільського зеленого туризму.

Принциповим моментом формування подальшої стратегії розвитку туризму в Україні є питання офіційного визнання місця і ролі цієї галузі в економічній структурі конкретних регіонів, відтак – напрацювання відповідних регіональних комплексних програм.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Биркович В.І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України / В.І. Биркович // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. – 2008. – №1 (6). – С.138-143.

2. Всесвітня туристична організація. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www2.unwto.org/>.

3. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category>

4. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року № 324/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №31. – С.241.

5. Сільський зелений туризм – пріоритетна сфера розвитку туризму у період економічної кризи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uzhgorod.net.ua/news/34499>

6. Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.greentour.com.ua>

REFERENCES:

1. Byrkovych V.I (2008). Silskyi zelenyi turyzm – priorytet rozvytku turystychnoi haluzi Ukrainy [Rural green tourism is a priority of the development of the tourism industry in Ukraine], Stratehichni priorytety. Naukovo-analitychnyi shchokvartalnyi zbirnyk. pp.138-143. (in Ukrainian)
2. Vsesvitnia turystychna orhanizatsiia. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www2.unwto.org/>.
3. Ofitsiinyi sait Kabinetu Ministriv Ukrainy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category>
4. Pro turyzm: Zakon Ukrainy vid 15 veresnia 1995 roku # 324/95-VR // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 1995. – #31. – S.241.
5. Silskyi zelenyi turyzm – priorytetna sfera rozvytku turyzmu u period ekonomichnoi kryzy. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://uzhgorod.net.ua/news/34499>
6. Spilka spryiannia rozvytku silskoho zelenoho turyzmu v Ukraini. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.greentour.com.ua>